

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації на тему: «Вплив перфекціонізму на розвиток емоційного інтелекту в осіб юнацького віку» здобувача ступеня доктора філософії

Марчук Сніжани Вікторівни

за спеціальністю 053 Психологія

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Публічна презентація проведена на кафедрі психології та соціальної роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

06 листопада 2023 року, протокол №21

1. Актуальність теми дослідження. У контексті сучасних психологічних досліджень проблеми перфекціонізму більшість дослідників розкривають як багатовимірну особистісну характеристику, пов'язану як з конструктивним прагненням особистості до досконалості, нормальним адаптивним функціонуванням організму людини в умовах життєдіяльності, так й з патологічним прагненням до довершеності, що може провокувати розлади афективного спектру, знижувати продуктивність діяльності за рахунок дезадаптивного функціонування організму людини.

Вивчення перфекціонізму з його двовекторною спрямованістю набуло у сучасній психології особливої актуальності в зв'язку з активною розробкою науковцями проблеми розвитку емоційного інтелекту особистості в сучасних психологічних дослідженнях. Перфекціонізм як проблема досліджень й психологічна категорія є відносно новою, найбільш розроблена зарубіжними дослідниками. Основний доробок у дослідженні перфекціонізму належить закордонним науковцям: Д. Барнсу, С. Блатту, Р. Фросту, П. Х'юїтт, Г. Флетт, Д. Хамачек, Д. Боучер, Л. Девідсону, Р. Слейні, Л. Террі-Шорт, Р. Оуенс, П. Слейд. У контексті сучасних психологічних досліджень проблему перфекціонізму висвітлено у роботах українських науковців: І. Гуляс, Л. Данилевич, О. Лоза, Г. Чепурна. Особливості емоційного інтелекту та його складових в юнацькому віці досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Л. Вахрушева, С. Дерев'янко, Т. Зайчикова, О. Лящ, О. Паламарчук, І.Візнюк, О. Милославська, А. Подорожня, І.Чухрій, Г. Свідерська Н. Самуйлова; Д. Рекер та Дж. Паркер; Н. Фредеріксен, К. Петридіс, Е. Сіммондс, С. Мавровелі та ін.

Проблема взаємозалежності перфекціонізму та емоційного інтелекту, дискусії навколо понять «перфекціонізм» і «емоційний інтелект» не втрачає актуальності, попри наявності чисельних досліджень окреслених феноменів. Не зважаючи на те, що питання перфекціонізму та емоційного інтелекту мають значний теоретичний доробок і практичну значущість, а різні тлумачення цих понять мали місце в усі часи, багато питань стосовно неоднозначності перфекціонізму та його проявів, а також питань щодо розвитку емоційного інтелекту різних вікових та соціальних категорій як у теоретичному плані, так і в експериментальному, залишилися недостатньо розробленими і потребують ґрунтовних наукових досліджень, зокрема необхідним вбачаємо дослідження впливу перфекціонізму на емоційний інтелект осіб юнацького віку. Зважаючи на

актуальність і суспільну значущість обраної проблеми, її недостатнє теоретичне обґрунтування та емпіричне вивчення зумовлений вибір теми дисертаційного дослідження «Вплив перфекціонізму на розвиток емоційного інтелекту в осіб юнацького віку».

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Напрямок дисертаційного дослідження пов'язаний із темою науково-дослідної роботи кафедри психології та соціальної роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Соціально-психологічні особливості самоздійснення особистості в умовах трансформаційних змін» (0120U100295).

Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол №3 від 22.10.2020 р.) і узгоджено рішенням бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол №2 від 20.04.2021 р.)

3. Наукова новизна результатів дослідження полягає у тому, що *вперше*: розроблено теоретичну модель дослідження впливу перфекціонізму на емоційний інтелект осіб юнацького віку, що у своєму змісті інтегрує позитивний підхід, його принципи, метод позитивної психотерапії, властивості особистості, форми вираження перфекціонізму, субкомпоненти емоційного інтелекту як визначену структуру взаємопов'язаних елементів; виявлено варіативність впливу юнацького перфекціонізму на емоційний інтелект залежно від позитивності-негативності досліджуваних ознак перфекціонізму; констатовано зумовленість множинного взаємозв'язку між перфекціонізмом та складовими емоційного інтелекту від форм прояву перфекціонізму таких як: гіперперфекціонізм; деструктивний перфекціонізм; конструктивний перфекціонізм; гіпоперфекціонізм; визначені діяльнісно-комунікативний та когнітивно-афективний фактори впливу перфекціонізму на емоційний інтелект; виокремлено у змісті позитивного аспекту такі ознаки перфекціонізму: високі особистісні стандарти діяльності й стосунків; прагнення до порядку; визначено у змісті негативного аспекту такі ознаки перфекціонізму: занижений або нереалістично завищений характер стандартів діяльності й стосунків; низький рівень прагнення до порядку; полярне мислення; переживання невідповідності власним високим стандартам.

Уточнені: поняття перфекціонізму та емоційного інтелекту. Перфекціонізм осіб юнацького віку розглянуто як цілісний та дихотомічний психічний конструкт, позитивність якого представлено досягненнями особистості, результативністю, продуктивністю, а негативний – незадоволенням власними результатами діяльності, постійними сумнівами у правильності дій, фіксацією на власних помилках й невдачах, самозвинуваченнях, боязню критики від оточення залежно від особливостей емоційного інтелекту особистості. Емоційний інтелект осіб юнацького віку розглянуто як ієрархізовану систему здібностей молодшої людини до обробки емоцій як інформації, що передбачає функціональну єдність емоційних та інтелектуальних процесів щодо сприйняття, розпізнавання і розуміння власних емоцій та емоцій інших людей, управління емоційними проявами та зумовлює більш високу адаптивність і ефективність особистості в спілкуванні і діяльності. Подальшого розвитку набули наукові підходи

дорозвитку конструктивного перфекціонізму та емоційного інтелекту осіб юнацького віку; поглиблено уявлення щодо впливу конструктивізації перфекціонізму на емоційний інтелект осіб юнацького віку.

4. Теоретичне та практичне значення результатів дослідження полягає в обґрунтуванні інтегрованих теоретико-методологічних положень щодо розвитку особистості, сформульованих у межах гуманістичного, особистісно-діяльнісного, позитивного та транскультурального підходів, зокрема принципів надії, балансу і гармонізації, консультування та самодопомоги, потрактованих як закономірні явища в гуманістичній психології, позитивній та транскультуральній психотерапії. Практичне значення одержаних результатів зумовлене розробленим навчально-тренінговим курсом позитивної психотерапії «Переписування жорстких переконань щодо життя», що може бути використаний у професійній підготовці майбутніх психологів, у діяльності практичних психологів закладів освіти та соціально-психологічних центрів, а також можуть бути корисними кожній людині, яка прагне покращити свій власний добробут і добробут людей навколо себе.

5. Використання результатів роботи. Результати дослідження впроваджено в практику роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/16-1 від 06.09.2023р.); Вінницького навчально-наукового інституту економіки Західноукраїнського національного університету (довідка №131 від 31.10.2023р.); Хмельницького національного університету (довідка №41 від 25.10.2023р.).

6. Особиста участь автора. Усі основні результати дисертаційної роботи одержані автором особисто. В публікації спільно з О.Лящ (2021) дисертантці належить теоретичне обґрунтування поняття «перфекціонізм» у вітчизняних та закордонних дослідженнях. В публікації з О. Лящ та О.Хуртенко (2023) дисертанткою сформульовано актуальність проблеми, проаналізовано праці науковців, які досліджують емоційний інтелект особистості та узагальнено результати дослідження.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі психології та соціальної роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. *Науковий керівник* – доктор психологічних наук, професор *Лящ Оксана Павлівна*.

Розглянувши звіт подібності щодо перевірки на плагіат, встановлено, що дисертаційна робота Марчук Сніжани Вікторівни є результатом самостійних досліджень, не містить елементів плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Дисертація характеризується єдністю змісту та відповідає вимогам щодо її оформлення.

7. Перелік публікацій за темою дисертації. Основні положення дисертаційної роботи викладено у 14 наукових працях. Із них: 5 статей у наукових фахових виданнях, включених до переліку, затвердженого МОН України, з яких 3 – одноосібні статті; 1 стаття у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз; 8 статей в інших наукових виданнях та матеріалах конференцій.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях, затверджених МОН України:

1. Лящ О.П., Марчук С.В. Перфекціонізм як предмет психологічних досліджень. *Габітус*. 2021. №23. С. 146-149. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.23.24>
2. Марчук С.В. Теоретичний аналіз психологічних особливостей перфекціонізму у юнацькому віці. *Психологічні перспективи*. 2021. №37. С.141 -154 DOI: <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2021-37-141-154>
3. Марчук С.В., Теоретичний аналіз психологічної структури перфекціонізму. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія: Психологічні науки*. 1 (2), 2023. С.9-14 DOI: [https://doi.org/10.31558/2786-8745.2023.1\(2\).1](https://doi.org/10.31558/2786-8745.2023.1(2).1)
4. Лящ О., Хуртенко О., Марчук С. (2023). Емоційний інтелект як засіб розвитку резильєнтності особистості. *Вісник Національного університету оборони України*. Вип. 74(4). 2023. С.79–86. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-74-4-79-86>
5. Марчук С.В. Емпіричне дослідження особливостей перфекціонізму осіб юнацького віку. *Психологічні травелогі* 3, 2023. с. 154-166. DOI: <https://doi.org/10.31891/PT-2023-3-15>

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав та виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз даних:

6. Snizhana Marchuk. Theoretical analysis of the perfectionism in ukrainian psychological science. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. Poland. Lublin. 2020. №8(36). С.140-144. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.8.1.2>

Праці апробаційного характеру:

7. Марчук С.В. Теоретичний аналіз феномену перфекціонізму у психологічній науці. Міжнародна науково-практична інтернет-конференція 7 грудня 2020 р. Запоріжжя. С.22-26.
8. Марчук С.В. Загальна характеристика психологічного портрету перфекціоніста Міжнародна науково-практична конференція «Педагогіка і психологія: напрями та тенденції розвитку в Україні та світі» 16-17 квітня 2021 р. Одеса С.23-26.
9. Марчук С.В. Сучасні моделі розвитку перфекціонізму у психологічній науці XIII Всеукраїнська психолого-педагогічні читання, присвячені пам'яті доктора педагогічних наук, професора Федоришена Бориса Олексійовича «Профорієнтація: стан і перспективи розвитку» 15 травня 2023 р. Вінниця.
10. Марчук С.В. Методи діагностики розвитку перфекціоністських установ в осіб юнацького віку VI звітна науково-практична онлайн-конференція викладачів і студентів «Психосоціальний супровід особистості в складних життєвих обставинах» 25-26 травня 2023 р. Вінниця.
11. Марчук С. В. Особливості структури та рівні розвитку емоційного інтелекту досліджуваних осіб юнацького віку IX Міжнародна науково-практична конференція «Концептуальні шляхи розвитку науки та освіти» 19-20 жовтня 2023 р. Львів С. 39-44.

12. Марчук С. В. Сучасні моделі вивчення емоційного інтелекту в українській психологічній науці III Міжнародна наукова конференція «Стратегічні напрямки розвитку науки: фактори впливу та взаємодії» 27 жовтня 2023 р. Тернопіль

13. Марчук С. В. Психологічні особливості конструктивізації перфекціонізму методом позитивної психотерапії. Науково-практична конференція «Формування сучасного наукового простору: теорія і практика» 27-28 жовтня 2023 р. Ужгород

ВВАЖАТИ, що дисертаційна робота Марчук С.В. «Вплив перфекціонізму на розвиток емоційного інтелекту в осіб юнацького віку» за науковим рівнем, практичною цінністю, змістом та оформленням відповідає вимогам пп. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради Закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44, а також напряму досліджень освітньо-наукової програми Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського зі спеціальності 053 Психологія, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

РЕКОМЕНДУВАТИ:

Дисертаційну роботу «Вплив перфекціонізму на розвиток емоційного інтелекту в осіб юнацького віку», подану Марчук Сніжаною Вікторівною на здобуття ступеня доктора філософії, до захисту.

Головуюча публічної презентації:
доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри психології
та соціальної роботи

HH

Ольга ПАЛАМАРЧУК

